ĢENERĀLADVOKĀTA MANUELA KAMPOSA SANČESA-BORDONAS [*MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 22. novembrī[1]

Lieta C-531/16

Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras,
"Ecoservice projektai" UAB*, bijušais *"Specializuotas transportas" UAB,
citi lietas dalībnieki:
"VSA Vilnius" UAB,
"Švarinta" UAB,
"Specialus autotransportas" UAB,
"Ecoservice" UAB

(*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Prejudiciālais jautājums – Direktīva 2004/18/EK – Būvdarbu, piegādes un pakalpojumu publiskā iepirkuma procedūras – Vienlīdzīga attieksme – Pārskatāmība – Efektīva konkurence starp pretendentiem – Saiknes starp pretendentiem, kas piedāvājumus tajā pašā procedūrā iesniedz neatkarīgi – Savstarpēji saistītu pretendentu pienākums sniegt informāciju – Līgumslēdzējas iestādes un valsts tiesas pienākumi

1. Ja divi vai vairāki zināmā veidā savstarpēji saistīti pretendenti iesniedz savus piedāvājumus publiskā iepirkuma procedūrās, var rasties aizdomas, ka tie rīkojas saskaņoti (vai pat viņu starpā pastāv kolūzija), kaitējot pārskatāmībai un pārkāpjot citus Savienības tiesību noteikumus un principus, kas ir jāievēro šajās procedūrās.

2. Šajā kontekstā *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa) uzdod prejudiciālus jautājumus saistībā ar to, ka divi meitasuzņēmumi, kas pieder trešajam uzņēmumam, tostarp vēlējās iegūt līguma slēgšanas tiesības attiecībā uz atkritumu savākšanu un pārvadājumiem šīs valsts pašvaldībā.

3. Ar saviem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai šiem pretendentiem ir pienākums informēt līgumslēdzēju iestādi par tos vienojošajām attiecībām, tostarp arī tad, ja nav īpašas tiesību normas, un kā jārīkojas šai līgumslēdzējai iestādei, ja tā konstatē minēto attiecību pastāvēšanu.

4. Tādējādi prejudiciālais jautājums sniedz Tiesai iespēju papildināt savu judikatūru attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principiem procedūrās, kuras tiek regulētas ar Direktīvu 2004/18/EK[2], ja šajās procedūrās piedalās uzņēmumi, kas pieder tai pašai uzņēmumu grupai.

1 Oriģinālvaloda – spāņu.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta direktīva par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.).

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Direktīva 2004/18

5. Direktīvas preambulas četrdesmit sestajā apsvērumā ir noteikts:

"Līgumu slēgšanas tiesības jāpiešķir, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, kas nodrošina atbilstību pārredzamības, nediskriminēšanas un vienādu iespēju principam un kas garantē piedāvājumu novērtēšanu efektīvas konkurences apstākļos [..]."

6. Saskaņā ar tās 2. pantu:

"Līgumslēdzējas iestādes pret visiem komersantiem izturas vienādi un nediskriminējoši un rīkojas pārredzami."

7. Saskaņā ar tās 45. panta 2. punktu:

"Dalību līgumā var atteikt tādam komersantam, kas:

a) ir bankrotējis vai tiek likvidēts vai kam tiesa iecēlusi administratoru, vai kas ir noslēdzis mierizlīgumu ar kreditoriem, vai kas ir pārtraucis uzņēmējdarbību vai atrodas līdzīgā stāvoklī, kurš izriet no atbilstošas procedūras saskaņā ar valsts normatīvajiem aktiem;

b) ir tiesas procesa subjekts lietā par bankrota atzīšanu vai par piespiedu likvidāciju vai administratora iecelšanu, vai par mierizlīgumu ar kreditoriem vai ir cita līdzvērtīga tiesas procesa subjekts saskaņā ar valsts normatīvajiem aktiem;

c) ir notiesāts ar lēmumu, kam ir *res iudicata* spēks saskaņā ar tās valsts tiesību normām, kurā šis komersants izdarījis profesionālās ētikas pārkāpumu;

d) ir vainīgs smagā profesionālās ētikas pārkāpumā, kurš apstiprinājies jebkādā veidā, ko līgumslēdzējas iestādes var pierādīt;

e) nav izpildījis saistības attiecībā uz sociālās apdrošināšanas iemaksām saskaņā ar tās valsts tiesību normām, kurā šis komersants ir reģistrēts vai kurā atrodas līgumslēdzēja iestāde;

f) nav izpildījis saistības attiecībā uz nodokļu nomaksu saskaņā ar tās valsts tiesību normām, kurā šis komersants ir reģistrēts vai kurā atrodas līgumslēdzēja iestāde;

g) ir vainīgs nopietnā tādas sniegtās informācijas sagrozīšanā, kas prasīta saskaņā ar šo iedaļu, vai nav sniedzis šādu informāciju."

2. Direktīva 89/665/EEK[3]

8. Tās 1. panta 1. punkta trešajā daļā ir noteikts:

"Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka attiecībā uz līgumiem, uz ko attiecas Direktīva 2004/18/EK, līgumslēdzēju iestāžu lēmumus var efektīvi un, jo īpaši, iespējami ātri pārskatīt saskaņā ar šīs direktīvas 2. līdz 2.f pantā izklāstītajiem nosacījumiem, pamatojoties uz to, ka ar šādiem lēmumiem ir pārkāpti Kopienas tiesību akti publiskā iepirkuma jomā vai attiecīgās valsts noteikumi, ar ko transponē minētos tiesību aktus."

9. Tās 2. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina to, ka pasākumos attiecībā uz 1. pantā paredzētajām pārskatīšanas procedūrām ir noteikts pilnvarojums:

[..]

b) vai nu atcelt nelikumīgi pieņemtus lēmumus, vai nodrošināt to atcelšanu, tostarp atcelt diskriminējošas tehniskās, ekonomiskās vai finanšu prasības uzaicinājumā uz konkursu, līguma dokumentos vai jebkurā citā dokumentā, kas attiecas uz līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru".

B. Valsts tiesības

1. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (Lietuvas Republikas Likums par publisko iepirkumu)[4]

10. Saskaņā ar 3. panta 1. punktu:

"Līgumslēdzēja iestāde nodrošina, ka publisko iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrās tiek ievēroti vienlīdzības, nediskriminācijas, savstarpējās atzīšanas un pārskatāmības principi."

2. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (Lietuvas Republikas Konkurences likums)[5]

11. Saskaņā ar 3. panta 14. punktu:

""Savstarpēji saistītu uzņēmumu grupa" ir divi vai vairāki uzņēmēji, kuri, ciktāl tie tiek kontrolēti vai pieder viens otram, ir spējīgi noslēgt vienošanās un bruto ienākumu un to tirgus daļas aprēķināšanas nolūkā tiek uzskatīti par vienu ekonomikas dalībnieku. Izņemot pierādījuma atspēkojumu, par savstarpēji saistītu uzņēmumu grupu ir uzskatāms ikviens attiecīgais uzņēmējs un

[..]

3 Padomes 1989. gada 21. decembra Direktīva par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām (OV 1989, L 395, 33.` lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. decembra Direktīvu 2007/66/EK, ar ko Padomes Direktīvas 89/665/EEK un 92/13/EEK groza attiecībā uz pārskatīšanas procedūru efektivitātes uzlabošanu valsts līgumu piešķiršanas jomā (OV 2007, L 335, 31. lpp.).

4 1996. gada 13. augusta likums (Žin., 1996, Nr. 84-2000).

5 1999. gada 23. marta likums (Žin., 1999, Nr. 30-856).

2) kopā ar to pārvaldīti uzņēmēji vai uzņēmēji, kuriem kopā ar to tiek sniegti administratīvie pakalpojumi un kuru un attiecīgā uzņēmēja uzraudzības padomē vai valdē, vai citās pārvaldības vai uzraudzības struktūrās vismaz puse no locekļiem ir identiski;

3) uzņēmumi, kuros attiecīgajam uzņēmējam pieder vismaz trešā daļa no kapitāla vai trešā daļa no balsstiesībām, vai uzņēmumi, kuriem ir jāsaskaņo ar to savi ekonomiskie lēmumi, kuri tam sniedz atskaiti par savu pienākumu izpildi attiecībā uz trešajām personām, kuriem ir jānodod tam visa peļņa vai daļa no tās, vai kuri ir saņēmuši no tā atļauju izmantot vismaz trešo daļu no saviem aktīviem;

[..]."

12. [Likuma] 5. panta 1. punktā ir norādīts:

"1. Ir aizliegti un nav spēkā līgumi, kas noslēgti ar mērķi ierobežot konkurenci, vai līgumi, kuri to ierobežo vai var ierobežot, it īpaši:

1) līgumi, kuros tieši vai netieši nosaka konkrētu preču cenas vai citus tirdzniecības nosacījumus;

[..]."

II. Faktiskie apstākļi

13. 2015. gada 9. jūlijā *Viešoji įstaiga Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras* (Publisko tiesību struktūra – Šauļu reģiona Atkritumu apsaimniekošanas centrs, Lietuva; turpmāk tekstā – "apsaimniekošanas centrs") izsludināja publisko iepirkumu attiecībā uz atkritumu savākšanu un transportēšanu Šauļu pilsētas pašvaldībā.

14. Saskaņā ar lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu sniegto informāciju paziņojumā par līgumu pretendentiem bija aizliegts iesniegt savu piedāvājumu variantus [6].

15. Attiecīgos piedāvājumus iesniedza četri pretendenti:

A) *Specialus autotransportas UAB* (turpmāk tekstā – "pretendents A");

B) *Specializuotas transportas UAB* (turpmāk tekstā – "pretendents B);

C) *Ekonovus UAB;*

D) uzņēmēju grupa *VSA Vilnius UAB* (turpmāk tekstā – "*VSA Vilnius*") un *Švarinta UAB*.

16. Pretendenti A un B ir uzņēmuma *Ecoservice UAB* (turpmāk tekstā – "*Ecoservice*") meitasuzņēmumi [7].

6 Pretendenta B rakstveida apsvērumos (34. punkts) ir minēts iepirkuma procedūras dokumentu 39. noteikums, kurā iekļauts šis aizliegums.

7 Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu (10. punkts franču valodas redakcijā) mātesuzņēmumam pieder attiecīgi 100 % un 98,12 % pretendentu A un B akciju, un to valdēs darbojas tās pašas personas.

17. Pretendents B savam piedāvājumam [8] spontāni pievienoja godīgas dalības deklarāciju, norādot, ka publiskā iepirkuma procedūrā tas piedalījās autonomi un neatkarīgi no ikviena cita uzņēmuma, kas varētu būt ar to saistīti, un lūdza apsaimniekošanas centram uzskatīt citas personas par tā konkurentiem. Turklāt tas apstiprināja, ka tas apņemas iesniegt ar to saistītu uzņēmumu sarakstu, ja tas tiktu pieprasīts.

18. Apsaimniekošanas centrs noraidīja pretendenta A piedāvājumu, jo nebija izpildīts viens no iepirkuma dokumentos paredzētajiem nosacījumiem [9], šis lēmums netika apstrīdēts [10].

19. Līguma slēgšanas tiesības beigu beigās tika piešķirtas pretendentam B.

20. *VSA Vilnius* iesniedza sūdzību, apgalvojot, ka pretendentu A un B piedāvājumi bija novērtēti neatbilstoši un ka tika pārkāpti pārskatāmības un vienlīdzības principi.

21. Pēc tam, kad tika noraidīta *VSA Vilnius* sūdzība, tā cēla prasību [11], ko *Šiaulių apygardos teismas* (Šauļu apgabaltiesa) lielākajā daļā apmierināja ar 2016. gada 18. janvāra spriedumu, kuru *Lietuvos apeliacinis teismas* (Lietuvas apelācijas tiesa) atstāja spēkā ar 2016. gada 5. aprīļa rīkojumu.

22. Apsaimniekošanas centrs un pretendents B iesniedza kasācijas sūdzību *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa), kura ir iesniegusi lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

III. Prejudiciālie jautājumi

23. Tie ir formulēti šādi:

"1) Vai LESD 45. un 56. pantā nostiprinātās personu brīva pārvietošanās un pakalpojumu sniegšanas brīvība, Direktīvas 2004/18 2. pantā noteiktie pretendentu vienlīdzības princips un pārskatāmības princips, kā arī no tiem izrietošais brīvas un godīgas uzņēmēju konkurences princips (kopā vai atsevišķi, tomēr neaprobežojoties ar šīm normām) ir jāsaprot un jāinterpretē tādējādi, ka,

ja savstarpēji saistīti pretendenti – kuru ekonomiskās, vadības, finanšu vai citas saites objektīvi var radīt šaubas par neatkarību un konfidenciālas informācijas aizsardzību un/vai var radīt priekšnoteikumus (potenciālu iespēju), ka šiem uzņēmumiem to dēļ būs priekšrocības salīdzinājumā ar citiem pakalpojumu sniedzējiem, – tajā pašā publiskā iepirkuma konkursā tādēļ ir nolēmuši iesniegt atsevišķus (patstāvīgus) piedāvājumus, katrā ziņā – neatkarīgi no tā, vai valsts publisko iepirkumu tiesiskajā regulējumā tāds pienākums tiem konkrēti ir nostiprināts vai nav, – ir jāatklāj līgumslēdzējai iestādei šīs saites, pat ja šī iestāde to atsevišķi nejautā?

8 Tajā pretendents B vērsās pie apakšuzņēmēja, kurš arī ir *Ecoservice* meitasuzņēmums un kura valdē ir tās pašas fiziskās personas, kas ir pretendentu A un B valžu locekļi.

9 Konkrēti, nebija izpildīta prasība pakalpojuma sniegšanā izmantot īpašus transportlīdzekļus, kuru motori atbilst vismaz *Euro 5* standartam.

10 Tomēr pēc tam, kad pirmās instances tiesa bija apmierinājusi neatkarīgā pretendenta celto prasību, pretendents A par šo tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību.

11 Tajā tā apgalvoja, ka, tā kā pretendenti A un B bija *Ecoservice* meitasuzņēmumi, bija jāuzskata par savstarpēji saistītiem uzņēmumiem Konkurences likuma 3. panta 14. punkta izpratnē un ka to piedāvājumi bija jāatzīst par alternatīviem. Tā piebilda, ka minētie uzņēmumi nebija piedalījušies publiskā iepirkuma procedūrā efektīvas konkurences apstākļos un bija izmantojuši koluzīvu praksi. Tā kā saskaņā ar publiskā iepirkuma procedūras noteikumiem varianti bija aizliegti, tā norādīja, ka A un B piedāvājumi bija jānoraida.

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu:

   a) būtu apstiprinoša (t.i., pretendentiem katrā ziņā ir jāatklāj līgumslēdzējai iestādei savas saites), vai tādā gadījumā apstāklis, ka šis pienākums nav izpildīts vai ir izpildīts neatbilstoši, ir pietiekams, lai līgumslēdzēja iestāde atzītu un pārsūdzības iestāde (tiesa) nolemtu, ka savstarpēji saistīti pretendenti, kas atsevišķi iesnieguši piedāvājumus tajā pašā publiskā iepirkuma konkursā, piedalās tajā, reāli nekonkurēdami (fiktīvi)?

   b) būtu noliedzoša (t.i., pretendentiem nav nekāda – tiesību aktos vai iepirkuma noteikumos paredzēta – papildu pienākuma atklāt savas saites), vai tādā gadījumā šādu savstarpēji saistītu uzņēmēju dalības un no tā izrietošo seku risks ir jāuzņemas līgumslēdzējai iestādei, ja tā publiskā iepirkuma dokumentos tādu dalībnieku pienākumu nav norādījusi?

3) Neatkarīgi no atbildes uz pirmo jautājumu un ņemot vērā Tiesas 2015. gada 12. marta spriedumu *eVigilo* (C-538/13, EU:C:2015:166) – vai pirmajā jautājumā norādītās tiesību normas un Direktīvas 89/665 1. panta 1. punkta trešā daļa, kā arī šīs direktīvas 2. panta 1. punkta b) apakšpunkts (kopā vai atsevišķi, bet neaprobežojoties ar šīm normām) ir jāsaprot un jāinterpretē tādējādi, ka:

   a) ja publiskā iepirkuma procedūras laikā līgumslēdzējai iestādei jebkādā veidā kļūst skaidrs, ka starp konkursa dalībniekiem pastāv būtiskas savstarpējas saites (saikne), tai neatkarīgi no sava vērtējuma par šo faktu un/vai citiem apstākļiem (piemēram, pretendentu piedāvājumu formālās vai saturiskās atšķirības, pretendentu publiska solījuma godīgi konkurēt ar citiem dalībniekiem u.tml.) ir atsevišķi jāvēršas pie saistītajiem konkursa dalībniekiem un jālūdz tiem paskaidrot, vai un kā to personiskais stāvoklis ir saderīgs ar brīvu un godīgu konkurenci starp pretendentiem?

   b) ja līgumslēdzējai iestādei ir šāds pienākums, bet tā to nepilda – vai tiesai tas ir pietiekams pamats atzīt par prettiesiskām līgumslēdzējas iestādes darbības, jo ar tām nav nodrošināta procedūru pārskatāmība un objektivitāte, ja līgumslēdzēja iestāde nepieprasa prasītājam un pēc savas ierosmes nelemj par iespējamo savstarpēji saistīto personu personiskā stāvokļa ietekmi uz konkursa rezultātiem?

4) Vai trešajā jautājumā norādītās tiesību normas un LESD 101. panta 1. punkts (kopā vai atsevišķi, bet neaprobežojoties ar šīm normām), ņemot vērā Tiesas 2015. gada 12. marta spriedumu *eVigilo* (C-538/13, EU:C:2015:166), 2016. gada 21. janvāra spriedumu *Eturas* u.c. (C-74/14, EU:C:2016:42) un 2016. gada 21. jūlija spriedumu, *VM Remonts* u.c. (C-542/14, EU:C:2016:578), ir jāsaprot un jāinterpretē tādējādi, ka:

   a) ja pretendente (prasītāja) bija uzzinājusi par vienas no saistīto publiskā iepirkuma konkursa dalībnieku (pretendenta A) zemākās cenas piedāvājuma noraidīšanu un cita (pretendenta B) atzīšanu par iepirkumā izraudzīto pretendentu, tāpat ņemot vērā citus ar šiem pretendentiem un to dalību iepirkumā saistītos apstākļus (ka pretendentu A un B valdes locekļi ir identiski, ka tiem ir tas pats mātesuzņēmums, kurš konkursā nepiedalījās; apstākli, ka pretendenti A un B līgumslēdzējai iestādei neatklāja savas saiknes un atsevišķi nesniedza papildu paskaidrojumus par tām, *inter alia*, jo tas netika jautāts; ka pretendents A piedāvājumā sniedza pretrunīgus datus par piedāvāto transportlīdzekļu (atkritumu savākšanas automobiļu) atbilstību Konkursa noteikumam *EURO V*, ka šis pretendents, iesniedzis zemākās cenas piedāvājumu, kas konstatēto trūkumu dēļ tika noraidīts, pirmkārt, šo līgumslēdzējas iestādes lēmumu nav pārsūdzējis, un, otrkārt, par pirmās instances tiesas spriedumu ir iesniedzis apelācijas sūdzību, kurā *inter alia* ir (apstrīdējis) sava piedāvājuma noraidīšanas tiesiskumu u.c., un, tā kā visu šo apstākļu dēļ līgumslēdzēja iestāde neveica nekādas darbības, vai šī informācija vien ir pietiekama, lai pamatotu pārsūdzības iestādei izteikto prasību atzīt par prettiesiskām

līgumslēdzējas iestādes darbības, ar kurām nav nodrošināta procedūru pārskatāmība un objektivitāte, prasītājam papildus neprasot konkrēti pierādīt pretendentu A un B negodīgo rīcību?

b) pretendenti A un B to, ka tie reāli un godīgi ir sacentušies publiskā iepirkuma konkursā, līgumslēdzējai iestādei nav pierādījuši tikai tādēļ, ka pretendents B bija brīvprātīgi iesniedzis godīgas dalības deklarāciju, šis pretendents bija ieviesis kvalitātes vadības standartus dalībai publiskajos iepirkumos, turklāt šo dalībnieku piedāvājumu forma un saturs nebija identiski?

5) Vai tajā pašā konkursā, kura vērtība atbilst starptautiska iepirkuma vērtībai un kurā piedāvājumus iesniegušās līgumslēdzējas iestādes atrašanās vieta un pakalpojumu sniegšanas vieta nav sevišķi tālu no citas dalībvalsts (Latvijas Republikas), savstarpēji saistītu uzņēmēju (tiem abiem ir viens mātesuzņēmums), kuri [konkursā] piedalās atsevišķi, darbības, *inter alia* ņemot vērā, ka viens no šiem uzņēmējiem ir brīvprātīgi iesniedzis godīgas dalības deklarāciju, principā var tikt vērtētas saskaņā ar LESD 101. panta normām un Tiesas judikatūru, kurā tās interpretētas?"

IV. Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku apsvērumi

24. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā ir reģistrēts 2016. gada 18. oktobrī.

25. Rakstveida apsvērumus iesniedza apsaimniekošanas centrs, *VSA Vilnius*, *Ecoservice projektai UAB* (bijušais pretendents B), Lietuvas un Čehijas Republikas valdības, kā arī Komisija. Tiesas sēdes rīkošana netika uzskatīta par vajadzīgu.

26. Apsaimniekošanas centrs nav paudis konkrētu nostāju par katru no pieciem iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, tas tikai paziņoja, ka tas bija informēts par pretendentu savstarpējām saiknēm, jo tas bija vispārzināms fakts, un, pieņemot savus lēmumus, tas nevienā brīdī netika maldināts.

27. Saskaņā ar apsaimniekošanas centra viedokli, neskarot saikni starp pretendentiem, kas pati par sevi vēl nav norāde uz konkurences neesamību, šajā lietā bija izpildīta virkne objektīvu nosacījumu, kas ļāva secināt, ka tie savstarpēji konkurēja.

28. Visi lietas dalībnieki, izņemot *VSA Vilnius*, ierosina sniegt uz pirmo jautājumu noliedzošu atbildi. Būtībā tie apgalvo, ka nedz ar LESD, nedz ar Direktīvu 2004/18 savstarpēji saistītiem uzņēmumiem nav aizliegts iesniegt piedāvājumus, ne arī ir izslēgts, ka pretendents var iesniegt vairākus piedāvājumus. Tāpat Savienības tiesiskajā regulējumā nav paredzēta nekāda procedūra, lai informētu uzņēmējus par citu pretendentu identitāti, kas tiem dotu iespēju pārbaudīt iespējamās to starpā pastāvošās saiknes un brīdināt par šo apstākli līgumslēdzēju iestādi. Attiecībā uz pārredzamības, vienlīdzīgas attieksmes un diskriminācijas aizlieguma principiem tos nevarot interpretēt tādējādi, ka pretendentiem pēc savas iniciatīvas ir pienākums paziņot par to savstarpējām saiknēm, izņemot tiem noteikto pienākumu sniegt informāciju, ko tiem var pieprasīt līgumslēdzēja iestāde.

29. *VSA Vilnius* savukārt ierosina sniegt uz pirmo jautājumu apstiprinošu atbildi, tādēļ ir jāizskata otrajā jautājumā minētais pirmais gadījums. Pēc tā domām, būtu nesamērīgi, ja pretendenti nevarētu atspēkot prezumpciju par savstarpēju vienošanos, kas ir balstīta uz to, ka tie nebija paziņojuši par tos vienojošām saitēm. Tomēr pretendentu bezdarbība vai informācijas nesniegšana par tām kopā ar citām norādēm un papildu pierādījumiem varētu tikt uzskatītas par pierādījumu pret konkurenci vērstai rīcībai.

30. Saistībā ar otrajā jautājumā minēto otro hipotēzi *Ecoservice projektai* un Itālijas valdība ierosina sniegt apstiprinošu atbildi, uzsverot līgumslēdzējas iestādes pienākumu nodrošināt ne tikai stingri formālu, bet arī faktisku Direktīvas 2004/18 2. pantā minēto principu ievērošanu.

31. *VSA Vilnius* apgalvo, ka tikai līgumslēdzējai iestādei ir jāuzņemas risks par savstarpēji saistītu pretendentu dalību, ja, būdama informēta par šīs saiknes esamību no citiem avotiem, tā neveic pasākumus, lai pārbaudītu minēto pretendentu dalības apstākļus.

32. Pēc Komisijas domām, ja līgumslēdzēja iestāde nevar pierādīt, ka pretendents ir izdarījis smagu profesionālās ētikas pārkāpumu, tā nevar aizliegt tam piedalīties procedūrā.

33. Lietas dalībnieki trešo, ceturto un piekto jautājumu aplūkoja kopā.

34. *Ecoservice projektai* apgalvo, ka līgumslēdzējai iestādei ir jāpieprasa pretendentiem sniegt informāciju, ja tai ir pamats šaubīties par to, ka tie procedūrā piedalās kā konkurenti, neskarot to, ka ceturtajā jautājumā minētie apstākļi esot pietiekami, lai līgumslēdzējas iestādes rīcību atzītu par prettiesisku. Pēc tā domām, LESD 101. pants nav attaisnojums tam, lai veiktu savstarpēji saistītu pretendentu, kas procedūrā piedalās atsevišķi, darbību pārbaudi.

35. *VSA Vilnius* pauž pretēju viedokli. Tā it īpaši apgalvo, ka atbilstoši Tiesas lemtajam līgumslēdzējām iestādēm ir aktīvi jāpiemēro principi, kas reglamentē publiskos iepirkumus. Šis pienākums nozīmē, ka ir jānoskaidro, kādā veidā savstarpēji saistīti pretendenti piedalās procedūrā, jo pretējā gadījumā pierādīšanas pienākums attiecībā uz negodīgu komercpraksi nepamatoti būtu jāpilda pārējiem pretendentiem. Pēc tās domām, savstarpēji saistītiem uzņēmumiem ir pienākums pierādīt efektīvas konkurences pastāvēšanu, neskarot līgumslēdzējas iestādes pienākumu pieprasīt tiem kliedēt iespējamās šaubas par to dalības procedūrā raksturu.

36. Lietuvas valdība uzskata, ka līgumslēdzējai iestādei ir pienākums aktīvi pierādīt, vai procedūra norisinās pārskatāmi, ja tajā piedalās savstarpēji saistīti pretendenti, un tai ir jāpārbauda, vai šī saikne ietekmē to attiecīgo piedāvājumu saturu. Ja ir objektīvi faktori, kuru dēļ var tikt apšaubīta procedūras norises pārskatāmība, līgumslēdzējai iestādei ir jāanalizē visi atbilstošie apstākļi un attiecīgā brīdī jāpieprasa pretendentiem sniegt informāciju.

37. Tāpat šī valdība uzskata, ka, ja līgumslēdzēja iestāde neveic pasākumus, lai nodrošinātu pārskatāmību, tās rīcība ir prettiesiska divos gadījumos: ja tā bija informēta vai varēja zināt par divu savstarpēji saistītu pretendentu dalību, bet nav veikusi pasākumus, lai pārliecinātos, ka to attiecīgie piedāvājumi bija neatkarīgi, un ja pēc šādu pasākumu veikšanas tiek konstatēts, ka tās rīcība nav bijusi pietiekama.

38. Visbeidzot Lietuvas valdība apgalvo, ka no šīs lietas apstākļiem izriet, ka savstarpēji saistīti pretendenti veido "ekonomisku vienību", tādējādi LESD 101. pants neesot piemērojams.

39. Čehijas Republikas valdības skatījumā, nepietiek tikai ar to, ka starp pretendentiem pastāv saiknes, lai pamatotu to izslēgšanu no dalības procedūrā. Izšķiroša nozīme ir tam, vai saiknes var ietekmēt procedūras rezultātus, tādēļ līgumslēdzējai iestādei būtu pienākums pārbaudīt pretendentu īpašo stāvokli. Tā kā konkurences aizsardzība publiskajos iepirkumos ir nodrošināta atvasinātajās tiesībās, uz LESD 101. pantu neesot jāatsaucas.

40. Komisija apgalvo, ka informācijā, ko līgumslēdzēja iestāde var pieprasīt pretendentiem saskaņā ar Direktīvu 2004/18, neietilpst paziņojums par to saiknēm ar citiem pretendentiem, lai arī tai ir pienākums pārbaudīt izslēgšanas pamatu esamību. Attiecībā uz Tiesas judikatūru, kuru iesniedzējtiesa ir minējusi trešajā un ceturtajā jautājumā, Komisija uzskata, ka uz uzdotajiem jautājumiem nav nozīmes atbildēt.

41. Attiecībā uz LESD 101. pantu Komisija apgalvo, ka tas neesot piemērojams pret konkurenci vērstiem nolīgumiem vai saskaņotām darbībām starp mātesuzņēmumu un tā meitasuzņēmumiem vai starp tās pašas grupas meitasuzņēmumiem, ne arī mātesuzņēmumam, kuram ir dominējoša ietekme uz meitasuzņēmumiem. Šī strīda apstākļos, neskarot to, ko nolems iesniedzējtiesa, pretendenti A un B esot ekonomiska vienība, tādēļ šī tiesību norma nav piemērojama.

V. Vērtējums

42. *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa) uzdotos jautājumus var apvienot tādējādi, kā esmu to norādījis šo secinājumu sākumā:

– pirmkārt, (pirmais un otrais jautājums) būs jānosaka, vai savstarpēji saistītiem pretendentiem, kas iesniedz piedāvājumus atsevišķi, katrā gadījumā ir pienākums informēt par šo apstākli līgumslēdzēju iestādi, un apstiprinošā gadījumā, kādas sekas izraisītu šādas informācijas nesniegšana;

– otrkārt, (trešais, ceturtais un piektais jautājums) būs jāprecizē, kā jārīkojas līgumslēdzējai iestādei – un, iespējams, tiesai, kas pārbauda tās aktus, – ja tā zina, ka atsevišķus pretendentus vieno būtiskas saites.

A. Par pretendentu pienākumu paziņot līgumslēdzējai iestādei par savu saikni ar citiem pretendentiem (pirmais un otrais jautājums)

43. Iesniedzējtiesa, pirmkārt, vēlas noskaidrot, vai savstarpēji saistītiem pretendentiem, kas piedalās publiskā iepirkuma procedūrā, ir pienākums paziņot par šo apstākli "neatkarīgi no tā, vai valsts publisko iepirkumu tiesiskajā regulējumā tāds pienākums tiem konkrēti ir nostiprināts vai nav [..], [un] pat ja [līgumslēdzēja iestāde] to atsevišķi nejautā" [12].

44. Ir loģiski, ka jautājumā – un lietas dalībnieku apsvērumos kopumā – netieši ir iekļauts pieņēmums par to, ka šī veida procedūrā nav jāaizliedz savstarpēji saistītiem pretendentiem iesniegt savus piedāvājumus. Tā ir nospriedusi Tiesa spriedumā *Assitur* [13], šis pieņēmums netika apstrīdēts.

45. Pamatojoties uz šo pieņēmumu, Direktīvā 2004/18 (kā arī Lietuvas Publisko iepirkumu likumā) pienākums paziņot par šīm saiknēm nav noteikts, tam piekrīt visi lietas dalībnieki.

46. *VSA Vilnius* ir vienīgais, kas norāda, ka šis pienākums esot uzlikts netieši, lai atspēkotu prezumpciju, ka saiknes starp pretendentiem ar tām saistītā autonomijas trūkuma dēļ var apdraudēt publisko iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru pārskatāmību un izkropļot konkurenci.

47. Jau sākotnēji pret *VSA Vilnius* apgalvojumu rodas nopietns iebildums, jo Tiesa ir norādījusi, ka tieši "pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principi, kuri reglamentē visas publiskā iepirkuma procedūras, nosaka, ka pamatnosacījumiem un procedūrai attiecībā uz dalību iepirkumā ir jābūt skaidri noteiktiem un publicētiem jau iepriekš, it īpaši pretendentu pienākumiem, lai tie varētu precīzi iepazīties ar procedūras ierobežojumiem un pārliecināties, ka tie paši ierobežojumi attiecas uz visiem konkurentiem" [14].

12 Pirmā jautājuma otrā daļa *in fine*.

13 Spriedums, 2009. gada 19. maijs, C-538/07, EU:C:2009:317, 28. punkts: "Kopienu tiesību efektīva piemērošana faktiski netiktu ievērota, ja savā starpā saistītiem uzņēmumiem sistemātiski tiktu aizliegts piedalīties publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā. Šāds risinājums patiešām ievērojami samazinātu konkurenci Kopienas līmenī."

14 Spriedums, 2016. gada 2. jūnijs, *Pizzo* (C-27/15, EU:C:2016:404), 37. punkts.

48. Tiesas minēto pārskatāmības pārbaudi neizturētu tāda *obligāta prasība* (apgalvotais pienākums paziņot par saiknēm starp sabiedrībām), kas nav iekļauta iepirkuma procedūras dokumentos, nav paredzēta valsts tiesību aktos un arī nav noteikta Direktīvā 2004/18. Tādējādi uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka, ja tiesiskajā regulējumā (Savienības tiesībās vai valsts tiesībās) nav skaidri formulētas prasības, savstarpēji saistītiem pretendentiem nav pienākuma informēt līgumslēdzēju iestādi par to savstarpējām attiecībām.

49. Vai ir iespējams tāpat kā *VSA Vilnius* [15] apgalvot, ka minētais pienākums, pat ja tas nav noteikts tieši, izriet no Tiesas judikatūras attiecībā uz publiskajiem iepirkumiem?

50. Es tā nedomāju, ciktāl šajā judikatūrā ir atzīts, ka sabiedrību grupās iekļautajiem uzņēmumiem var būt "noteikta autonomija to komercdarbības politikas un saimnieciskās darbības īstenošanā, it īpaši piedaloties atklātos konkursos", un tos "var regulēt īpaši noteikumi, piemēram, līgums, kas var nodrošināt gan neatkarību, gan konfidencialitāti, sagatavojot piedāvājumus, kurus attiecīgie uzņēmumi iesniegtu vienlaicīgi vienā un tajā pašā konkursā" [16].

51. No šiem apgalvojumiem, manā uztverē, izriet, ka, tā kā nav skaidri noteiktas tiesību normas, ar kuru būtu uzlikts pienākums, ka savstarpēji saistītiem uzņēmumiem nav obligāti jāinformē līgumslēdzēja iestāde par to saiknēm komerctiesību izpratnē, ja tie uzskata savus piedāvājumus par neatkarīgiem.

52. Turklāt, ja tiktu atzīta *VSA Vilnius* nostāja, pienākums iepirkuma procedūras dokumentos nebūtu norādīts kā "*skaidri* definēta prasība", kā to prasa Tiesa. Šajā gadījumā šis pienākums lielākā vai mazākā mērā būtu jāizsecina no Savienības tiesībām un tādējādi no zināšanām, kas ir atvainojamas uzņēmējiem kopumā [17].

53. Iespējams, ka problēmu varētu aplūkot no cita skatpunkta, norādot, ka šajā lietā iepirkuma procedūras dokumentos tam pašam pretendentam īpaši [18] tika aizliegts iesniegt alternatīvus piedāvājumus vai "variantus" [19].

54. Vai no šī aizlieguma var secināt, ka pretendentiem A un B bija jāinformē līgumslēdzēja iestāde par to savstarpējām saiknēm? Turklāt, vai, neraugoties uz to savstarpējām saiknēm, tiem bija jāpierāda, ka abi piedāvājumi bija autonomi un tie nebija jāuzskata par alternatīviem [20]?

55. Faktiski šis publiskā iepirkuma dokumentos iekļautais noteikums attiecas uz Direktīvas 2004/18 24. panta 2. punktu par publisko pakalpojumu līgumiem, saskaņā ar kuru "līgumslēdzējas iestādes līguma paziņojumā norāda to, vai ir atļauts iesniegt variantus – ja šādas norādes nav, tad variantus iesniegt nav atļauts" [21]. Tādējādi ir jāuzskata, ka alternatīvi piedāvājumi vai varianti principā ir izslēgti [22], izņemot gadījumus, ja līgumslēdzēja iestāde atsevišķos iepirkumos tos pieņem.

15 Tā rakstveida apsvērumu 18. punkts.

16 Spriedums, 2009. gada 19. maijs, *Assitur* (C-538/07, EU:C:2009:317), 31. punkts.

17 Samērā labi informēta un ierasti rūpīga pretendenta kritēriju Tiesa ir minējusi, piemēram, 2003. gada 4. decembra spriedumā *EVN* un *Wienstrom* (C-448/01, EU:C:2003:651), 57. punkts.

18 Skat. šo secinājumu 14. punktu. Šo aizliegumu iesniedzējtiesa tiesa min lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 18. punktā (saskaņā ar šī dokumenta franču valodas redakciju).

19 Par alternatīviem piedāvājumiem vai variantiem skat. Arrowsmith, S., *The Law of Public Utilities Procurement*, 1. sēj., Sweet & Maxwell, Londona, 3. izd., 2014, no 7-246 līdz 7-251.

20 Kā apgalvo Sánchez Graells, A., *Public Procurement and the EU Competition Rules*, Hart, Oksforda, 2. izd., 2015, 341. lpp., pamatnoteikums šajā jomā būtu aizliegums tai pašai vienībai iesniegt vairākus piedāvājumus. No šī noteikuma izriet, ka minētais aizliegums attiecas uz vienībām, kas pieder tai pašai grupai.

21 Saskaņā ar šī panta 1. punktu variantus var iesniegt tikai tad, ja līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritērijs ir ekonomiski visizdevīgākais piedāvājums.

22 Skat. Arrowsmith, S., *The Law of Public Utilities Procurement*, minēts iepriekš, 7-247.

56. Tomēr man ir grūti pieņemt, ka no aizlieguma iesniegt variantus neatkarīgi no tā, vai iepirkuma procedūras dokumentos tas ir (kā tas bija šajā lietā) vai nav minēts, var izrietēt arī netiešs pienākums savstarpēji saistītiem pretendentiem obligāti informēt līgumslēdzēju iestādi par savām saiknēm komerctiesību izpratnē.

57. Turklāt ar šādu aizliegumu savstarpēji saistītiem pretendentiem tiktu uzlikts pienākums pierādīt, ka to piedāvājums nav tikai cita konkurenta piedāvājuma variants vai alternatīva. Tādējādi runa nebūtu par vispārēja pienākuma paziņot par savu savstarpēji saistītu uzņēmumu stāvokli izpildīšanu, jo šāds pienākums Savienības tiesībās nav noteikts. Ar Direktīvu 2004/18 principā nav aizliegts savstarpēji saistītiem uzņēmumiem piedalīties tajā pašā publiskā iepirkuma procedūrā, tas nav atļauts tikai tad, ja "pastāv patiess risks, ka varētu izveidoties prakse, kas var apdraudēt pārskatāmību un traucēt konkurenci pretendentu vidū" [23].

58. Ņemot vērā šo argumentāciju, iepirkuma procedūras dokumentos iekļautais noteikums par aizliegumu iesniegt variantus nozīmētu tikai to, ka šajos gadījumos pretendentiem ir jāinformē līgumslēdzēja iestāde par tos vienojošām saiknēm, lai novērstu minēto risku.

59. Tomēr strīdus risinājumam šāda Direktīvas 2004/18 interpretācija sniedz neievērojamas praktiskas sekas, tas tā ir divu iemeslu dēļ.

60. Pirmkārt, savā godīgas dalības deklarācijā pretendents B apstiprināja, ka publiskā iepirkuma procedūrā tas piedalījās autonomi un neatkarīgi no jebkura cita uzņēmuma, kas varētu būt ar to saistīts, lūdzot apsaimniekošanas centram uzskatīt citus pretendentus par tā konkurentiem. Tam, ka šajā deklarācijā viņš tieši neatsaucās uz pretendentu A, aplūkojamajā gadījumā nav nozīmes, jo saskaņā ar apsaimniekošanas centra [24] apgalvojumu par saiknēm starp abiem uzņēmumiem bija labi zināms. Manuprāt, svarīga nozīme ir tam, ka var uzskatīt, ka pretendents B, norādot uz sava piedāvājuma autonomiju, centās izpildīt iepirkuma procedūras dokumentos paredzēto noteikumu, ar kuru tika izslēgta iespēja iesniegt alternatīvus piedāvājumus.

61. Otrkārt, apsaimniekošanas centram sniegtā paziņojuma mērķis bija norādīt, ka tam bija zināms par saiknēm komerctiesību izpratnē starp piedāvājumu iesniedzējiem, lai to piedāvājumi tiktu izskatīti rūpīgāk un tiktu konstatētas iespējamās saskaņotās darbības. Ja, kā jau esmu norādījis, apsaimniekošanas centrs atzīst, ka šajā gadījumā tam bija zināms par šīm saiknēm, jo tās bija vispārzināma informācija, un ka tas bez grūtībām konstatēja, ka, iesniedzot savus piedāvājumus (kuru saturs bija atšķirīgs), abi uzņēmumi reāli konkurēja [25], paziņojums bija lieks.

62. Neskarot šos konkrētos apstākļus, kas ir cieši saistīti ar faktiem, uzskatu, ka izskatāmajā gadījumā šī Direktīvas 2004/18 interpretācija būtu tik sarežģīta, ka ar to netiktu izpildīta Tiesas judikatūrā noteiktā skaidrības prasība, definējot būtiskas un formas prasības dalībai publiskā iepirkuma procedūrās [26].

63. Tātad uz pirmo prejudiciālo jautājumu es ierosinu atbildēt, ka LESD 45. un 56. pants un Direktīvas 2004/18 2. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka savstarpēji saistītiem pretendentiem, kas iesniedz piedāvājumus atsevišķi, nav pienākuma informēt līgumslēdzēju iestādi par to saiknēm, ja noteikumos, kas reglamentē procedūru, nav tieši šādas normas vai īpašas prasības.

64. Atbilde uz otro jautājumu izriet no atbildes uz pirmo jautājumu. Šajā pašā gadījumā (ja nav tieši šādas tiesību normas vai īpašas prasības noteikumos, ar ko reglamentē publiskā iepirkuma procedūru) līgumslēdzējai iestādei, kā apgalvo iesniedzējtiesa, "ir jāuzņemas risks, kas rodas saistībā ar divu ekonomiski saistītu uzņēmēju dalību, un risks, kas no tā izriet".

23 Spriedums, 2009. gada 19. maijs, *Assitur* (C-538/07, EU:C:2009:317), 30. punkts.

24 Tā rakstveida apsvērumu otrais punkts.

25 Tā rakstveida apsvērumu ceturtais punkts.

26 Atkārtoti atsaucos uz 2016. gada 2. jūnija spriedumu *Pizzo* (C-27/15, EU:C:2016:404), 37. punkts.

65. Tomēr ir jāatsaucas nevis uz līgumslēdzējas iestādes *riska uzņemšanos*, bet gan uz tās pienākumu nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret pretendentiem un procedūras pārskatāmību. Pildot šo pienākumu, ir jānovērš kaitējums, ko savstarpēji saistītu pretendentu dalība var radīt citiem, izkropļojot nepieciešamo konkurenci visu pretendentu starpā. Kā apgalvo pati līgumslēdzēja iestāde, tas esot noticis šajā lietā.

B. Par līgumslēdzējas iestādes pienākumiem saistībā ar saiknēm starp pretendentiem (trešais, ceturtais un piektais jautājums)

66. Var piekrist Komisijai, ka uz trešo, ceturto un piekto jautājumu var sniegt vienu atbildi, lai arī manis ierosinātais pārformulētais jautājums tieši neatbilst tās piedāvātajam [27].

67. Manuprāt, ar minētajiem jautājumiem iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai tādos apstākļos kā pamatlietā iesniedzējtiesai ir pienākums pieprasīt savstarpēji saistītiem pretendentiem pierādīt, ka to stāvoklis nav pretrunā konkurences principam. Šaubas ir arī par to, vai pietiek ar līgumslēdzējas iestādes bezdarbību, lai tās rīcību procedūrā atzītu par prettiesisku.

68. Kā jau esmu norādījis, nav strīda ne tikai par to, ka pretendenti A un B bija savstarpēji juridiski saistīti uzņēmumi, bet arī par to, ka apsaimniekošanas centrs bija labi informēts par šo saikni (šī iemesla dēļ neuzskatu, ka būtu bijis jāpieprasa tiem paziņot par šo īpašo saikni).

69. It īpaši viss, šķiet, norāda, ka abi pretendenti – A un B – ir ekonomiska vienība, jo tie ir tā paša mātesuzņēmuma meitasuzņēmumi apstākļos, kas ļauj prezumēt mātesuzņēmuma izšķirošu ietekmi uz abiem [28]. Ja tas tā ir, ar to pietiek, lai secinātu, ka LESD 101. pants šajā lietā nav piemērojams, kā to ir norādījis lietas dalībnieku vairākums.

70. Faktiski ir zināms, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru šis pants nav piemērojams, ja tajā paredzētos līgumus slēdz un darbības veic uzņēmumi, kas veido ekonomisku vienību [29].

71. Konkurence, ko vēlas saglabāt publiskā iepirkuma procedūrās, nav (vispārēja) konkurence iekšējā tirgū starp neatkarīgiem uzņēmējiem, bet (specifiskāka) konkurence, kas ir jānodrošina konkursos saistībā ar publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu [30]. No šī pēdējā minētā viedokļa raugoties, patiesa nozīme ir autonomijai un *faktiskai* atšķirībai starp attiecīgajiem piedāvājumiem (kas dod iespēju līgumslēdzējai iestādei izvēlēties sabiedrības interesēm visizdevīgāko piedāvājumu) neatkarīgi no tā, vai dalībnieki ir neatkarīgi uzņēmēji vai arī tos vieno savstarpējas saites. No tā izriet, kā norāda Čehijas Republikas valdība [31], ka konkurences aizsardzība publiskā iepirkuma procedūrās vispirms ir jānodrošina atvasinātajās tiesībās, šajā gadījumā ar Direktīvu 2004/18 [32].

72. Apstāklis, ka šajā gadījumā nav piemērojams LESD 101. pants, tomēr nenozīmē, ka judikatūrai, kuru iesniedzējtiesa min trešajā un ceturtajā prejudiciālajā jautājumā, nav nozīmes.

27 Komisija iesaka trīs jautājumus pārformulēt tādējādi, ka "valsts tiesa cenšas noskaidrot, vai šajā lietā ir piemērojams LESD 101. pants un vai LESD 101. pants (ja tas ir piemērojams), Direktīvas 89/665/EEK un Direktīvas 2004/18/EK tiesību normas un judikatūra, konkrēti, kas izstrādāta spriedumos *eVigilo*, *Eturas* un *VM Remonts*, ir jāinterpretē tādējādi, ka līgumslēdzējai iestādei ir jāturpina pētīt, vai lietā, kuru izskata valsts tiesa, starp diviem pretendentiem pastāv saiknes" (Komisijas rakstveida apsvērumu 42. punkts).

28 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2016. gada 16. jūnijs, *Evonik Degussa* un *AlzChem*/Komisija (C-155/14 P, EU:C:2016:446), 28. punkts.

29 Šajā ziņā skat. spriedumus, 1989. gada 4. maijs, *Bodson* (30/87, EU:C:1988:225), 19. punkts, un 1989. gada 11. aprīlis, *Saeed Flugreisen* un *Silver Line Reisebüro* (66/86, EU:C:1989:140), 35. punkts.

30 Loģiski, ka koluzīvas darbības var veikt savstarpēji nesaistīti uzņēmumi, kuru mērķis ir tieši izkropļot konkurenci publiskā iepirkuma procedūrās, savstarpēji vienojoties neiesniegt [piedāvājumu] vai to iesniegt pēc tam, kad ir panākta prettiesiska savstarpēja vienošanās.

31 Tās rakstveida apsvērumu 10. punkts.

32 Kā jau esmu atgādinājis, ar direktīvu principā nav aizliegta savstarpēji saistītu pretendentu dalība.

73. Proti, lai arī lieta *eVigilo*[33] attiecās uz interešu konfliktu starp līgumslēdzēju iestādi un ekspertiem, kas bija vērtējuši iesniegtos piedāvājumus, Tiesa no tā ir atvasinājusi principu, ko var piemērot šajā lietā. Tā lēma, ka, ja noraidītais pretendents iesniedz objektīvus pierādījumus, apšaubot līgumslēdzējas iestādes eksperta objektivitāti, "šai līgumslēdzējai iestādei ir jāizvērtē visi attiecīgie apstākļi, kuru rezultātā ticis pieņemts lēmums par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, lai nepieļautu un atklātu interešu konfliktus, kā arī novērstu to sekas, tostarp vajadzības gadījumā pieprasot pusēm iesniegt noteiktu informāciju un pierādījumus"[34].

74. Tiesa atgādina, ka šis pienākums izriet no līgumslēdzējai iestādei piešķirtās "aktīvas lomas", lai piemērotu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas principus, ņemot vērā tieši pienākumu nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi un pārskatāmību, kā tas noteikts Direktīvas 2004/18 2. pantā[35]. Tas ir pienākums, norāda Tiesa, kas "atbilst direktīvu attiecībā uz publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu pašai būtībai (skat. spriedumu, 2008. gada 16. decembris, *Michaniki*, C-213/07, EU:C:2008:731, 45. punkts)"[36].

75. Spriedumi *Eturas* u.c.[37] un *VM Remonts* u.c.[38], kā norāda Komisija[39], attiecas uz neatkarīgu uzņēmumu savstarpēju vienošanos par cenām un viena pretendenta atbildību par neatkarīga pakalpojumu sniedzēja, kas sniedza pakalpojumus, rīcību. Tādējādi daži no šajā spriedumā minētajiem apgalvojumiem attiecībā uz koluzīvas rīcības pierādījumiem var būt noderīgi izskatāmajā lietā.

76. Piemēram, pirmajā minētajā spriedumā ir norādīts, ka "saskaņā ar efektivitātes principu Savienības konkurences tiesību pārkāpumu jāpierāda ne tikai ar tiešiem pierādījumiem, bet arī ar norādēm, ar nosacījumu, ka tās ir objektīvas un saskanīgas"[40]. Un otrajā minētajā spriedumā, tā kā nav Savienības tiesību normu attiecībā uz pierādījumiem, "noteikumi par pierādījumu izvērtēšanu un vajadzīgo pierādīšanas apjomu [..] principā ir dalībvalstu procesuālās autonomijas ziņā"[41].

77. Attiecinot šo judikatūru uz tiesvedībā iesniedzējtiesā aplūkotajiem apstākļiem, tad, ja līgumslēdzēja iestāde konstatē, ka procedūrā piedalās savstarpēji saistīti uzņēmēji, no tās gaidītā "aktīvā loma" kā efektīvas konkurences starp pretendentiem garantam parasti ir pārliecināties, ka to piedāvājumi ir autonomi[42].

78. Šī riska novēršana būtībā ir tikai viens no pasākumiem, lai "izvērtē[tu] vis[us] attiecīg[os] apstākļus, [..] lai nepieļautu un atklātu interešu konfliktus, kā arī novērstu to sekas, tostarp vajadzības gadījumā pieprasot pusēm iesniegt noteiktu informāciju un pierādījumus"[43].

79. Tomēr tādos gadījumos kā aplūkotajā līgumslēdzēja iestāde var pieprasīt savstarpēji saistītiem pretendentiem informāciju, lai, lietojot iesniedzējtiesas formulējumu, tie "paskaidrot[u], vai un kā to personiskais stāvoklis ir saderīgs ar brīvu un godīgu konkurenci starp pretendentiem". Pieprasījums "vajadzības gadījumā pusēm iesniegt noteiktu informāciju un pierādījumus" acīmredzami būs atbilstīgs, ja līgumslēdzējas iestādes rīcībā esošā informācija un pierādījumi nav pietiekami, lai lemtu par risku, ka piedāvājumi nav autonomi un izkropļo konkurenci.

33 Spriedums, 2015. gada 12. marts, C-538/13, EU:C:2015:166.

34 Spriedums, 2015. gada 12. marts, *eVigilo* (C-538/13, EU:C:2015:166), 44. punkts.

35 Turpat, 42. punkts.

36 Turpat, 43. punkts.

37 Spriedums, 2016. gada 21. janvāris, C-74/14, EU:C:2016:42.

38 Spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, C-542/14, EU:C:2016:578.

39 Tās rakstveida apsvērumu 46. un 47. punkts.

40 Spriedums, 2016. gada 21. janvāris, *Eturas* u.c. (C-74/14, EU:C:2016:42), 37. punkts.

41 Spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, *VM Remonts* u.c. (C-542/14, EU:C:2016:578), 21. punkts.

42 Piedāvājumu daudzveidībai būtu jāpalielina konkurence starp pretendentiem tādējādi, ka katru no tiem faktiski "apšauba" (lietojot konkurences tiesībām raksturīgo jēdzienu) pārējie un līgums tiek piešķirts tam, kas to ir pelnījis pats ar savu sniegumu.

43 Spriedums, 2015. gada 12. marts, *eVigilo* (C-538/13, EU:C:2015:166), 44. punkts.

80. Tāpēc ne tik liela nozīme ir tam, ka līgumslēdzēja iestāde vēršas pie savstarpēji saistītiem pretendentiem, pieprasot tiem sniegt informāciju par to saiknēm un cenšoties noskaidrot to viedokli par konkurences principa starp pretendentiem ievērošanu. Izšķiroša nozīme drīzāk ir tam, ka līgumslēdzēja iestāde spēj novērst risku, kuru konkurencei radītu šo savstarpēji saistītu uzņēmumu vienlaicīga dalība konkursā. Šo secinājumu varētu izdarīt, piemēram, ne tikai pieprasot tiem sniegt šo informāciju vai paust savu viedokli, bet arī izmantojot procedūrā pieejamo informāciju, tādējādi nerodoties nepieciešamībai vērsties pie pretendentiem.

81. Tiesas judikatūrā arī ir noteikts, ka, "lai atbildētu uz jautājumu, vai attiecīgās kontroles attiecības ir ietekmējušas piedāvājumu, kurus iesnieguši attiecīgie uzņēmumi vienas un tās pašas atklātā konkursa procedūras ietvaros, saturu, līgumslēdzējām iestādēm ir jāpārbauda un jāizvērtē fakti" [44].

82. Tādējādi, kā rakstveida apsvērumos ir norādījis apsaimniekošanas centrs, pēc faktu pārbaudes un novērtējuma tas var paziņot, ka, tā kā par saikni starp pretendentiem A un B bija labi zināms, tas, balstoties uz virkni objektīvu faktoru, varēja novērst risku, ka to attiecīgie piedāvājumi varētu nebūt konkurētspējīgi:

– Tas, ka viens no savstarpēji saistītiem pretendentiem spontāni paziņoja, ka tā piedāvājums bija neatkarīgs, liecināja par "lojālu rīcību saskaņā ar [valsts tiesiskajā regulējumā paredzētajām] tiesību normām".

– Savstarpēji saistītu pretendentu piedāvājumi atšķīrās gan pēc formas, gan pēc satura.

– Pretendenta A piedāvājums tika noraidīts "pilnīgi neatkarīgi no tā gribas, proti, pēc līgumslēdzējas iestādes iniciatīvas" [45].

83. Ņemot vērā tā rīcībā esošo informāciju, apsaimniekošanas centrs uzskatīja, ka konkurences starp pretendentiem A un B izkropļojuma risks nepastāvēja. Tas piebilda, ka, ja to brīdinātu, ka tie "rīkojās veidā, kas liecināja par to nevēlēšanos iegūt publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesības", šis apstāklis "varēja kļūt par norādi, kas to mudinātu izpētīt to saiknes un, iespējams, to rīcību publiskā iepirkuma procedūras laikā uzskatīt par saskaņotu darbību" [46].

84. Vēl varētu diskutēt par to, vai apsaimniekošanas centra rīcībā esošā informācija bija pietiekama, lai novērstu iespējamo risku konkurencei starp pretendentiem, bet tas katrā ziņā vēlāk būs jāizvērtē valsts tiesai, kurai būs jāpārskata apsaimniekošanas centra lēmumi, ja tas tai tiktu prasīts.

85. Manuprāt, Tiesai nebūtu jāiesaistās strīdā par to, cik liels pierādījumu spēks ir jāpiešķir norādēm, kuras iesniedzējtiesa ir uzskaitījusi ceturtā jautājuma a) un b) daļā. Tas ir jautājums par faktiskajiem apstākļiem un pierādījumu vērtējumu tiesvedībā, un tas ir jāatrisina vienīgi pašai iesniedzējtiesai saskaņā ar saprātīgas kritikas noteikumiem, piemērojot valsts tiesību normas pierādījumu jomā [47].

86. Tādējādi, atgriežoties pie jautājuma, vai līgumslēdzējai iestādei obligāti ir jāvēršas pie savstarpēji saistītiem uzņēmumiem iepriekš izklāstītajā veidā, es uzskatu, ka uz to ir jāsniedz noliedzoša atbilde gan vispārēji, gan saistībā ar šo konkrēto gadījumu. Viss būs atkarīgs no tā, vai ir pietiekami pieejamie pierādījumi, un līdz ar to no līgumslēdzējas iestādes, kas ļauj savstarpēji saistītiem pretendentiem piedalīties konkursā, lēmuma objektivitātes, par ko beigu beigās būs jālemj tiesai.

44 Spriedums, 2009. gada 19. maijs, *Assitur* (C-538/07, EU:C:2009:317), 32. punkts.

45 Apsaimniekošanas centra rakstveida apsvērumu ceturtais punkts.

46 Apsaimniekošanas centra rakstveida apsvērumu sestais punkts. Šajā pašā punktā tas piebilst, ka saskaņotas darbības var veikt ne tikai savstarpēji saistīti uzņēmēji, bet arī uzņēmumi, kas formāli konkurē, bet noslēdz konkurences tiesībās aizliegtas vienošanās.

47 Atsaucos uz 2016. gada 21. jūlija spriedumu *VM Remonts* u.c. (C-542/14, EU:C:2016:578), kas minēts 76. punktā.

VI. Secinājumi

87. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ierosinu Tiesai uz *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

LESD 45. un 56. pants un Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīvas 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, 2. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tādos apstākļos kā pamatlietā:

1) ja specifikācijās, ar ko regulē publisko pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu nav tieši noteiktas normas vai īpašas prasības, savstarpēji saistītiem pretendentiem, kas šādā procedūrā iesniedz atsevišķus piedāvājumus, nav obligāta pienākuma paziņot līgumslēdzējai iestādei par savām saiknēm;

2) līgumslēdzējai iestādei ir pienākums pieprasīt minētajiem pretendentiem informāciju, kuru tā uzskata par vajadzīgu, ja, ņemot vērā minētajā procedūrā sniegtos vērtēšanas kritērijus, tai rodas šaubas attiecībā uz risku, ka to vienlaicīga dalība mazina pārskatāmību un izkropļo konkurenci starp pretendentiem, kuri vēlas sniegt pakalpojumu.